

OPEN BRIEF VAN DE VLAAMSE BOUWMEESTER

Samenwonen

Wonen betreft altijd meer dan de privacy en het comfort van de eigen woning. De waarde van het woonmilieu en de woonkwaliteit worden ook bepaald door hoe de woning is betrokken op de collectieve of publieke ruimte errond. De ontwerper heeft mee impact op hoeveel of hoe weinig hinder bewoners van elkaar ondervinden, maar ook op hoe en waar zij elkaar ontmoeten. In die zin krijgt het ontwerp een sociale dimensie. Met de nieuwe 'Bouwmeester gids' Samen wonen ontwerpen reiken we een verzameling overtuigende voorbeelden aan.

Organiseren wij het wonen liever individueel omdat het in onze aard zit of heeft het individuele wonen onze aard beïnvloed? Is onze favoriete woonconditie de oorzaak dan wel het gevolg van onze algemene neiging tot zelfzuchtigheid? Misschien is samenwonen nog iets wat we als Vlaming moeten leren. Nochtans spreken we vaak met veel waardering over de burens die onze planten water geven als wij op reis zijn en over de winter- of zomerborrel die in onze verkaveling georganiseerd wordt. We gaan van nature op zoek naar contact met omwonenden en kijken met nostalgisch verlangen terug naar het oude dorp als collectief woonmodel. Sluimert er dan toch niet een verlangen naar samenwonen, ook bij zij die steevast kiezen voor het individuele model?

Sinds de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog staat de woonontwikkeling in Vlaanderen in het teken van de individuele, private woningbouw. Door het verwerven van een eigen kavel en het bouwen van een eigen huis, bij voorkeur vrijstaand en in een groene omgeving, heeft de burger zijn woonbehoefte zelf ingevuld. De overheid faciliteerde dit door bouwgronden ruim beschikbaar te stellen, de nodige bouwpremies, verkavelings- en bouwvergunningen af te leveren en het pendelen mogelijk te maken door de aanleg van een uitgebreid wegennet. Zo werd het landschap getransformeerd in een uitdijend weefsel van woonlinten en verkavelingen.

Vandaag botst het ideaal van vrijstaand wonen in het groen steeds meer op zijn economische en ecologische grenzen. Het ruimtebeslag is te groot geworden, er ontstaan problemen met de waterhuishouding, de biodiversiteit gaat stelselmatig achteruit, efficiënt openbaar vervoer blijkt onmogelijk te organiseren en we rijden onszelf vast in de files. De kosten van het onderhoud van infrastructuur zoals wegen, rioleringen en nutsleidingen lopen uit de hand. Aankijkend tegen de uitgave om die vrijstaande woning tegen 2050 klimaatneutraal te verbouwen, is het oude woonideaal voor velen ook onbetaalbaar geworden.

Wonen betreft altijd meer dan de privacy en het comfort van de eigen woning. Wonen betekent ook inzet en zorg voor de bewoners in je directe omgeving en voor de open ruimte die je met hen deelt. De vormgeving van de woningen en de wijze waarop ze zich in de ruimte tot elkaar verhouden kan op een ongedwongen manier de ontmoeting tussen de bewoners stimuleren en hun samenwonen bevorderen. De waarde van het woonmilieu en de woonkwaliteit worden ook bepaald door hoe de woning is betrokken op de collectieve of publieke ruimte errond. In die zin krijgt het ontwerp een sociale dimensie. Het zou spijtig zijn om die te negeren, door uitsluitend te focussen op het individuele comfort van de individuele woning. Bovendien biedt het samenwonen als op-elkaar-betrokken wonen de mogelijkheid om diverse maatschappelijke uitdagingen het hoofd te bieden.

Op 6 september presenteren wij in het Atelier Bouwmeester een 'Bouwmeester gids': *Samen wonen ontwerpen*. Met een inleidende stand van zaken, een reeks rijk geïllustreerde projectbesprekingen – het gaat om ontwerp opdrachten die door het Team Vlaams Bouwmeester werden begeleid – en beschouwende essays willen we laten zien wat ontwerp vermag in het licht van een aantal actuele

maatschappelijke uitdagingen. Als we in de toekomst, omwille van duurzaamheid en betaalbaarheid, dichter bij elkaar gaan wonen en meer ruimte delen, hoeft dat niet noodzakelijk een verlies aan woonkwaliteit met zich mee te brengen. Met hogere dichtheid wonen biedt ook kansen om in te zetten op een kleine gemeenschap, op die kleine vertrouwde omgeving waar we als wereldburgers allemaal stiekem naar verlangen.

Erik Wieërs
Vlaams Bouwmeester